HistorischNieuwsblad.nl
18-06-2025

Blunders en rivaliteit kostten mensenlevens in de Slag om de Schelde

20 jun 2025 • Update 20 jun 2025 • Jos van der Burg

Dat Zeeland met de Slag om de Schelde het grootste Nederlandse slagveld werd in de Tweede Wereldoorlog had niet gehoeven. Het was anders gelopen als de Britse legeraanvoerder Bernard Montgomery minder eigengereid was geweest. Zijn rivaliteit met de geallieerde opperbevelhebber Dwight Eisenhower hielp ook niet mee, blijkt uit de documentaire *Het grote offensief*.

Er is geen woord van gelogen. De documentaire noemt geen precieze cijfers, maar in de strijd om de Schelde sneuvelden tussen 2 oktober en 8 november 1944 in totaal 7500 Duitse en geallieerde soldaten. Daarnaast kwamen bijna 2500 burgers om het leven.

De film zet met archiefbeelden, maquettes, gespeelde scènes en animaties de Slag om de Schelde in de brede context van de (eind)strijd tegen nazi-Duitsland. Zeeland is voor de oorlog 'een vredige provincie in het zuidwesten van Nederland', zegt acteur Gijs Scholten van Aschat als voice-over in *Het grote offensief*. Een gebied 'met vruchtbare polders en eeuwenoude stadjes waar de tijd lijkt stil te staan.' De geschetste idylle wordt in de oorlog wreed verstoord door een strijd 'die Zeeland onherstelbaar zal verwoesten en duizenden slachtoffers eist.'

Meedogenloze strijd

Het grote offensief, dat van dezelfde makers is als de succesvolle speelfilm *De Slag om de Schelde* (2020), begint met de invasie van Normandië op 6 juni 1944. Er volgen zware gevechten, maar na tien weken breken de geallieerden door de Duitse verdedigingslinies. Daarna gaat het snel. Op 19 augustus wordt Parijs bevrijd en nog geen twee weken later Antwerpen. Op 5 september viert Zuid-Nederland Dolle Dinsdag.

Montgomery en Eisenhower verkeren in een overwinningsroes, maar achter de schermen zijn ze het oneens over hoe verder te gaan. Montgomery wil snel doorstoten naar Berlijn, maar Eisenhower wil eerst de Duitsers op de oevers van de Westerschelde verslaan, zodat de geallieerde troepen via deze vaarroute vanuit Antwerpen bevoorraad kunnen worden. Het geruzie over de strategie leidt tot getreuzel, waardoor 80.000 soldaten van het ingesloten Duitse vijftiende leger naar de overkant van de Westerschelde weten te ontkomen. Een deel van deze troepen wordt op Walcheren en Zuid-Beveland ingezet voor de Duitse verdediging van de Schelde, een ander deel versterkt de Duitse troepen in Oost-Nederland.

Scène uit *Het grote offensief*.

Raadselachtig is waarom Montgomery van Eisenhower toestemming krijgt voor Operatie Market Garden. Als dit op een bloedig fiasco uitloopt, richt de geallieerde aandacht zich alsnog op de verovering van de Westerschelde. Het leidt tot een meedogenloze strijd waarbij de burgerbevolking ook door de geallieerden niet wordt gespaard. Het onder water zetten van Walcheren bekritiseert de voice-over als 'een meedogenloze aanpak die geen enkele rekening houdt met de Zeeuwse bevolking en hun land.'

Lees ook

Waarom operatie Market Garden niet kon slagen
Lees verder

Ondertussen loopt na de mislukking van Market Garden de ruzie tussen Montgomery en Eisenhower zo hoog op dat de opperbevelhebber de Brit dreigt te ontslaan. Die bindt in en voegt zich eindelijk naar Eisenhowers strategie om eerst de Duitsers uit de Schelde te verdrijven. De afloop is bekend: de geallieerde troepen en Zeeuwse burgerbevolking betalen voor de strategische blunder en het geruzie een zware prijs.

Houterige toneelstukjes

Het grote offensief dist de feiten overzichtelijk, maar ook nogal schools op. Een bezwaar is dat de film zich voornamelijk beperkt tot de militaire aspecten. De voice-over gaat uitvoerig in op de militair-strategische overwegingen, maar over de gevolgen voor de Zeeuwse bevolking zien en horen we weinig.

Ronduit overbodig zijn de scènes waarin acteurs Montgomery, Eisenhower, Hitler en andere bepalende figuren spelen. De archiefbeelden maken meer indruk dan deze houterige toneelstukjes. Hitler oogt zelfs potsierlijk en doet met zijn tics en getier (*'Jetzt ist keine Zeit für Schwäche'*) aan Bruno Ganz' Hitler in *Der Untergang* denken.

Wat *Het grote offensief* wel goed laat zien, is niet alleen dat oorlog gruwelijk is, maar ook dat generaals hun ego belangrijker kunnen vinden dan mensenlevens. In de woorden van de voice-over: 'Door het conflict tussen deze twee mannen is er niet alleen kostbare tijd verloren gegaan. Er zijn ook duizenden slachtoffers gevallen.'

